

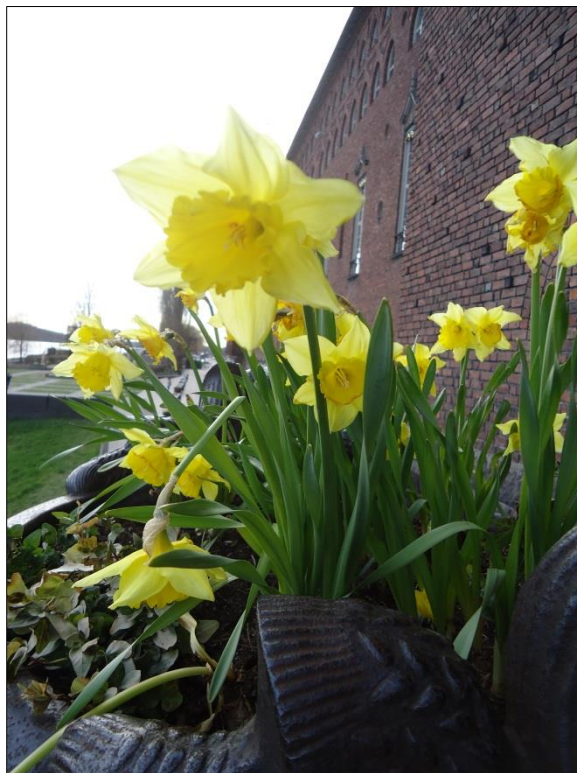
Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
lantbruksvetenskap

Geofyter i stadens offentliga rum

En studie i arbetet med lök- och knölväxter i Stockholm stad

Carin Österman

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Uppsala 2013

Alla bilder och illustrationer i arbetet är framtagna av författaren

Titel: Geofyter i stadens offentliga rum

– en studie i arbetet med lök- och knölväxter i Stockholm stad

Engelsk titel: Geophytes in the City's Public Places

– a Study of the Work with Bulbous Plants in Stockholm

© Carin Österman

Handledare: Malin Eriksson, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Ulla Myhr, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Geofyter, knölväxter, lökväxter, offentliga rum, Stockholm

Omslagsbild: Påskliljor i urna utanför Stadshuset i Stockholm, fotografi taget av författaren

Publiceringsår: 2013

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Sammandrag

"I de ljusa hassellundarna utanför min trädgård, har himlen rasat ner och färgat jorden blå. Tusentals och åter tusentals blåsippor har just slagit ut i en värld som fyllts av hasselhängen." (Sarenström, 1999, s. 28)

Den första växtlighet som blommar men även den sista som blommar innan snön kommer är geofyter, lök- och knölväxter. Växtgruppen har en mycket liten del i landskapsarkitektutbildningen, i litteratur och har heller inget stort utrymme i stadens offentliga rum.

Med denna uppsats undersöks hur geofyter används i Stockholms centrala offentliga rum, både i parker och gaturum, och hur arbetet skiljer sig i olika miljöer. Metoden för att undersöka detta har dels bestått i att göra platsbesök i tjugo olika offentliga rum samt att utföra tre kvalitativa intervjuer med anställda vid Stockholm stad samt en oberoende växtexpert.

Uppsatsens syfte är att ge en fördjupad bild av arbetet med geofyter idag och dess förhoppning att väcka en förståelse och vilja att använda geofyter mer hos landskapsarkitektstudenter, praktiserade landskapsarkitekter samt andra intresserade.

I uppsatsens resultat framkommer det bland annat att geofyter oftare växer i parker än i gaturum och att det växer mer geofyter i de mer naturliga parkerna än i de mer propra parkerna. Det framkommer också att geofyter växer mycket sällan med städsegröna perenner och att geofyter i gaturum framför allt växer med perenner.

Av resultatet framkommer också att geofyter som blommar på sommar- och höst inte används i lika hög grad som vårgeofyter i stadens offentliga rum.

I uppsatsens diskuteras bland annat hur geofyter används idag, till exempel skillnaden i hur geofyter används i olika miljöer. Uppsatsen diskuterar även hur geofyter kan komma att användas i offentliga rum i framtiden.

Abstract

"In the bright hazel grove outside my garden, the sky has fallen down and colored the earth blue. Thousands upon thousands of liverleaves has just blossomed into a world filled with hazel catkins." (Free translation of quotation, Sarenström, 1999, s.28)

The first vegetation that bloom, but also the last to bloom before the snow comes, is geophytes, bulbous plants. The plant group has a very small part of the landscape architecture program, in literature and nor has it a big part in the city's public spaces.

This paper examines how geophytes are used in the public spaces of central Stockholm, both in the parks and streets, and how the work is different in different environments. The approach to examining this has partly been to make site visits in twenty different public spaces and to perform three qualitative interviews with employees at the Stockholm city and an independent plant expert.

It is this paper purpose to give a detailed picture of the work of geophytes today and the its expectation of bringing an understanding and willingness to use geophytes more among landscape architecture students, working landscape architects and other interested parties.

The results of the paper are including that geophytes more often grows in parks than in streets and that it grows more geophytes in the more natural looking parks than in the more neat parks. It also appears that geophytes grows very rarely with evergreen perennials and geofyter at street level grows foremost with perennials.

From the results it also appears that geophytes that bloom in summer and fall are not used to the same extent as geophytes that spring in spring in the city's public spaces.

The paper includes a discussion of how geophytes are used today, for example the difference in how geophytes are used in different environments. The paper also discuss how geofyter can be used in public spaces in the future.

Introduktion

Som jag ser det är växter den viktigaste byggstenen i en landskapsarkitekts arbete för att skapa goda utemiljöer. Den ständiga förändringen och utvecklingen hos växter gör dem till ett helt unikt material att arbeta med, ett material som även är en väsentlig del av vår omgivning (Robinson, 2004, s.42).

Under landskapsarkitektutbildningen får vi en mycket god kännedom i hur vi kan arbeta med träd, buskar och perenner i olika utemiljöer, allt ifrån det lilla trädgårdsrummet till offentliga rum som parker och gaturum. En viktig del av det växtmaterial vi har att arbeta med, geofyter, dvs lök- och knölväxter, nämns dock mycket litet under utbildningen. Detta trots geofyters stora och varierande användningsmöjligheter i utemiljön och det faktum att man med geofyter har en möjlighet att förlänga växtsäsongen både på våren och på hösten (Månsson, 2011, s.14). Detta anser jag är särskilt viktigt i ett land som Sverige, där växtsäsongen är kort, och allra viktigaste är det i de offentliga miljöerna där många människor vistas.

Detta kandidatarbete skrivs med målet att väcka ett intresse för användandet av geofyter bland landskapsarkitektstudenter, praktiserande landskapsarkitekter och andra intresserade samt att ge en bild av hur geofyter används i Stockholms centrala offentliga rum idag. Arbetet ämnar även diskutera det framtida arbetet med geofyter samt hur detta arbete skulle kunna utvecklas.

Bakgrund

Litteratur som berör geofyter är förhållandevis begränsad idag. Den litteratur som finns att tillgå är oftast på engelska och är inte riktad till landskapsarkitekter eller andra yrkesutförare (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s. 7). Det är först nyligen som sådan litteratur har blivit tillgänglig. Under 2012 skrevs nämligen en bok om geofyter i offentlig miljö. Boken *Geofyter – lökar och knölar för offentlig miljö* skriven av Eric Wahlsteen och Kenneth Lorentzon har varit till stor hjälp i denna uppsats speciellt som bakgrundsinformation till ämnet och att för att förstå vad en geofyt egentligen är.

Vad är en geofyt?

En geofyt är en perenn växt som lagrar sin näring och sina övervintringsknoppar under en torr markyta i form av lökar, knölar, rötter och rhizomer (sökord geofyter, Nationalencyklopedin, 2013).

Alla perenna växter har ett sätt att lagra näring för kommande säsonger som gör att växten kan börja växa igen efter en period när tillväxten har varit begränsad eller helt utebliven (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s.22). Det är vanligt att dela in växter just efter hur de överlever ogynnsamma perioder, som vinter och torrtid. Ett exempel på detta är ett indelningssystem från 1907, Raunkiärs livsformer. (sökord Raunkiärs livsformer, Nationalencyklopedin, 2013). Detta system, som är det internationellt mest välkända indelningssystemet av växter, har delat upp växtligheteten i fem grupper; fanerofyter, chamaefyter, hemikryptofyter, geofyter samt terofyter

Hemikryptofyter, som i daglig tal kallas perenner, skiljer sig från geofyter i sitt sätt att lagra näring. Till skillnad från geofyter övervintrar perenners knoppar

i markytan och har inga uppsvullna delar som till exempel rhizomer, där näring lagras under marken. (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s.26).

Naturtillstånd/Ståndort

Geofyter växer naturligt i stora delar av världen men två särskilt viktiga utbredningsområden är Centralasien och Medelhavsområdet, områden med torrperioder. Geofyter växer framför allt i områden som dessa då torkan framtvingat geofyterna att bilda underjordiska lagringsorgan. (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s.8).

Med ståndort menas de miljörelaterade förhållandena som påverkar en växt, det vill säga faktorer så som ljus, värme, markfukt, jordmån och näringsnivån i marken. En ståndort syftar på en typisk miljö där en viss art kan förekomma, men inte nödvändigtvis gör det (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s.16).

Då geofyter är en stor grupp växter av en mängd olika arter kan man inte säga att alla geofyter är särskilt benägna att växa i en särskild ståndort. Flertalet av lök- och knölväxterna föredrar dock att stå något mer väl-dränerat men tidigt på våren får det gärna vara lite fuktigare (Månsson, 2011, s.31-37). I det torrare läget, som ofta också medför ett näringsfattigare läge och som kan erbjuda skötsel-extensiva planteringar då bevattning och näringstillförsel kan uteslutas från skötsel, finner man många geofyter såsom krokus, tulpaner och arter av lök. Även i torra och näringsrika jordar, som man till exempel hittar på Gotland, trivs flertalet geofyter såsom stäppliljor, tulpaner och arter av lök. (Wahlsteen & Lorentzon, 2012 s. 17-21).

Det finns även geofyter som passar utmärkt i de mer fuktiga lägena, till exempel snökllockor och kungsängslilja. I mer svala och skuggiga lägen, som woodlands, trivs istället vitsippa (Wahlsteen & Lorentzon, 2012, s.17). Sammanfattningsvis kan man säga att det finns en geofyt till alla lägen men att det gäller att välja rätt växt för rätt plats och ändamål (Månsson, 2011, s.31-37).

Användningsmöjligheter

Då geofyter kan växa under de flesta förhållandena finns det även många användningsmöjligheter för dem. De kan förvildas, i gräsytor, i naturmark, under träd och buskar men även i planteringar. Med förvildning av geofyter i planteringar kan växterna återkomma varje år och därmed reducera den kostnad som det annars innebär att plantera nya geofyter varje år (Lorentzon & Wembling, 2006, s.1-6).

I planteringar kan geofyter göra sällskap med perenner samt med sommarblommor (Månsson, 2011, s.19-23). Viktigt att tänka på vid samplanteringen är bland annat hur de olika växterna avlöser varandra. Då många lökar lämnar nedvissnad blast efter sig kan det vara en god idé att antingen använda sig av geofyter som vissnar ned snabbt, eller att kombinera geofyter med växter som snabbt kan täcka blasten (Lorentzon & Wembling, 2006, s. 1-6).

Geofyter kan även planteras i urnor, ensamma, tillsammans med sommarblommor eller med exempelvis penséer (Månsson, 2011, s.28).

Det finns som sagt många användningsmöjligheter för geofyter, frågan som man dock kan ställa sig är om alla dessa möjligheter utnyttjas för fullt i offentliga rum?

Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att studera hur man använder sig av geofyter i Stockholms offentliga rum och hur detta skiljer sig mellan olika miljöer. Vidare ämnar även uppsatsen diskutera hur arbetet med geofyter i offentliga rum skulle kunna utvecklas. Detta syfte har utmynnat i frågeställningen:

Hur arbetar Stockholm med geofyter i sina centrala stadsdelar, och hur skiljer sig detta arbete i olika miljöer?

Begreppspreciseringar

Preciseringarna av parkkaraktärer nedan är gjorda med hjälp av hur Stockholms stad beskriver en parks miljö, hur den är gestaltad samt som hur skötseln på parken ska utformas. Stockholms stads beskrivningar finns dels att läsa i stadens parkprogram men även från de olika stadsdelsförvaltningarnas parkplaner.

I uppsatsen är det dessa följande beskrivningar av park- och gaturum som har tagits i beaktning vid platsbesöken och för diskussionen. När begreppet offentliga rum används i denna uppsats, syftas det på dessa park- och gaturum.

- » **Stadsparker:** En stadspark är en kulturformad park, som har en historisk anknytning eller som är modernare i sin utformning. Stommen i parkerna är dock densamma och utgörs av öppna gräsytor och större träd som inbjuder till aktivitet. En stadspark är formgiven för att klara av en intensiv användning och har ofta inslag som till exempel uteserveringar och ytor för lek- och sportaktiviteter (Stockholm stad, 2006, s.47).
- » **Naturparker:** Med en naturpark menas en park som har en bibehållen naturkaraktär. Oftast är parken skogbeklädd eller också beläggen i en bergslutning eller vid en strand. Naturparkerna fungerar ofta som gröna stråk i staden (Stockholm stad, 2006, s.46-47).
- » **Strandparker:** Med en strandpark syftar man på ett långsmalt stråk längs en vattenyta. Parken är naturlig och halvöppen, med en del lövträd men även med klippta gräsytor. Genom parken finns det ett långsgående gångstråk där det även finns sittytor från vilka utsikten kan beundras (Stockholm stad, 2006, s.48).
- » **Gatuplanteringar:** En gatuplantering är en grön yta där det växer gräs och träd, det kan även finnas planteringsytor. En gatuplantering ligger i direkt anslutning till gatunätet (Södermalms stadsdelsförvaltning, 2009, s.15).
- » **Esplanader och parkgator:** En esplanad eller en parkgata är ett grönt promenadstråk genom staden. Det utgör länken mellan olika parker och andra grönområden i staden (Stockholm stad, 2006, s.48).

Avgränsningar

Den geografiska avgränsningen har begränsats till Stockholms innerstad, till de stadsdelarna som ligger inom Stockholms gamla stadstullar. Av dessa tio stadsdelar har de fem med flest invånare besökts; Norrmalm, Södermalm, Östermalm, Vasastan samt Kungsholmen.

För varje stadsdel har två olika slags parker och två olika slags gaturum besökts. De olika slags parker som har undersökts begränsades till att omfatta stadsparker, naturparker samt strandparker. Gaturummen begränsades till att omfatta gatuplanteringar, esplanader samt parkgator.

Metod

Under arbetet valdes två huvudsakliga metoder för att nå fram till ett resultat; platsbesök och intervjuer.

Platsbesök

Platsbesök valdes att göras i arbetet för att med egna ögon ta del av hur arbetet med geofyter ser ut i offentliga rum i centrala Stockholm. Besöken, som begränsades till tio stycken olika gaturum och tio stycken olika parker, var översiktliga och bestod i att ta reda på var och hur geofyter används i de olika rummen. Kompletta parker och gaturum, det vill säga hela parken och hela gatan, besöktes i arbetet.

Hur platsbesöken genomfördes

Platsbesöken bestod i en visuell studie av parkerna och gaturummen. Studien bestod i att avgöra hur stor del av parken eller gaturummet som bestod av geofyter. De grader som användes i arbetet var: i en mycket stor del (geofyter i alla eller nästan alla delar av parken/gaturummet), i en betydande del (geofyter i flera delar av parken/gaturummet), en begränsad del (geofyter endast i en begränsad del av parken/gaturummet) och i en mycket liten del (endast ett fåtal geofyter i hela parken/gaturummet).

För att underlätta arbetet vid platsbesöken utarbetades två lathundar, lathund 1 undersökte, inte bara i hur stor del av parken/gaturummet geofyter växte i, utan även i skillnaden i hur mycket geofyter det växte i de olika miljöer som framkommit av bakgrundsundersökningen i uppsatsen: förvildad i olika ytor, växande i planteringsytor samt växande i urnor och dylikt. Då det kan vara en betydande skillnad mellan de miljöer som geofyter kan vara förvildad i valdes att förtydliga huruvida geofyterna var förvildad i naturmark eller i gräsytor.

En särskild lathund togs även fram för att förtydliga hur arbetet med geofyter ter sig i planteringsytorna i parken/gaturummet. Detta eftersom planteringsytor har en särskild betydelse i offentliga rum för att skapa en god utemiljö (Robinson, 2004, s. 42). Graderna i denna lathund syftar i hur stor del av parkens/gaturummets planteringsytor som bestod av sommarblommor, perenner och städsegröna perenner.

	Mycket stor del	Betydande del	Begränsad del	På ett fåtal platser
Förvildade i naturmark				
Förvildade i gräsytor				
I planteringar				
I urnor				

Tabell 1. Lathund 1 till platsbesöken. Denna lathund togs fram för att undersöka i vilka miljöer man valt att plantera geofyter samt i hur stor del av det offentliga rummet som utgjordes av geofyter i de olika kategorierna.

	Mycket stor del	Betydande del	Begränsad del	På ett fåtal platser
Sommarblommor				
Perenner				

Städsegröna perenner				
----------------------	--	--	--	--

Tabell 2. Lathund 2 till platsbesöken. Denna lathund togs fram för att undersöka arbetet med geofyter i planteringsytor och hur stor del av planteringsytorna som utgjordes av sommarblommor, perenner och städsegröna perenner.

Val av offentliga rum

Parkerna och gaturummen valdes dels ut med hjälp av den förteckning av parker

och gaturum som Stockholm stad för över sina stadsdelsområden. För att valet av offentliga rum skulle kunna bli så objektivt som möjligt valdes de offentliga rummen ut utan någon tidigare kunskap om de olika parkerna och gaturummen. I de stadsdelar där det inte fanns parker eller gaturum av mer än ett slag, besöktes två parker eller gaturum av samma slag i stadsdelen så att två parker och två gaturum fortfarande besöktes i alla stadsdelar.

Karta 1. Karta över platser som besöktes. Det rosa området är Vasastan, det lila är Östermalm, det gula är Norrmalm, det gröna är Kungsholmen och det orangea är Södermalm.

Stadsparker

- » 1. Berzelii Park
- » 2. Humlegården
- » 3. Kungsträdgården
- » 4. Mariatorget
- » 5. Stadshusets Trädgård
- » 6. Vasaparken

Naturparker

- » 7. Bellevue
- » 8. Skinnarviksparken

Strandparker

- » 9. Nobelstranden
- » 10. Norr Mälarstrand

Gatuplanteringar

- » 11. Atlasgatan
- » 12. Alsnögatan
- » 13. Erik Dahlbergs Allé
- » 14. Kungsbroplan
- » 15. Malmskillnadsgatan
- » 16. Norrlandsgatan

Esplanader

- » 17. Narvavägen

Parkgator

- » 18. Ringvägen
- » 19. Rödabergsgatan
- » 20. Södra Agnegatan

Intervjuer

Till arbetet utfördes tre stycken kvalitativa semistrukturerade intervjuer med syftet att få en djupare förståelse för arbetet med geofyter i offentliga rum, och hur yrkeserfarna ser på detta arbete (Bryman 2008, kap. 17).

Två intervjuer utfördes med anställda vid Stockholm stad, syftet med dessa intervjuer var att få en bild av hur yrkesverksamma landskapsarkitekter ser på geofyter i offentliga rum och varför ”man gör som man gör”. En intervju utfördes med Britt Mattson som arbetar med parkunderhåll på Norrstan, där fyra av fem stadsdelar ligger som platsbesöken utfördes inom. Den andra intervjun genomfördes med Britt-Marie Alvem som arbetar på trafikkontoret för Stockholm stad och som ansvarar för planteringar av gaturum i Stockholm stad.

Utöver intervjuerna med de bägge yrkesverksamma inom Stockholm stad gjordes även en intervju med Tomas Lagerström som är nyligen pensionerad lärare och forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet Ultuna. Lagerström ansågs av författaren kunna ge en objektiv och kritisk bild av hur arbetet med geofyter i offentliga rum ter sig utifrån sett.

Sammanfattad intervjumall till Britt Mattson och Britt-Marie Alvem

- » Skulle du vilja berätta lite om ditt nuvarande arbete?
- » Hur anser du kunskapsnivån är angående geofyter i yrkeskåren?
- » Hur ser du på att använda geofyter i offentliga rum?
- » Anser du att arbetet med geofyter är mer eller mindre omfattande än arbetet med sommarblommor och perenner? Varför?
- » Vilken av följande metoder använder ni er av när ni arbetar med geofyter?(I planteringar i kombination med perenner/städsegröna perenner/sommarblommor, förvildad i gräs/naturmark, i urnor.)
- » Använder ni er av geofyter som främst blommor på vår/sommar/höst?
- » Var planterar man geofyter i centrala Stockholm? Skillnader mellan parker/gaturum, samt mellan olika slags parker eller gaturum?
- » Vilken problematik kan medfölja då man arbetar med geofyter?
- » Hur tror du geofyters roll kommer att vara i offentliga rum i framtiden?
- » Hur skulle du vilja arbeta med geofyter i offentliga rum?
- » Finns det något annat som du särskilt vill framhålla?

Sammanfattad intervjumall till Tomas Lagerström

- » Hur anser du att geofyter fungerar som växtmaterial i offentliga rum?
- » Har du personligen arbetat mycket med geofyter?
- » Var har du inhämtat din kunskap om geofyter och arbetet med geofyter?
- » Hur anser du kunskapsnivån är angående geofyter i yrkeskåren?
- » Anser du att arbetet med geofyter är mer eller mindre omfattande än arbetet med sommarblommor och perenner? Varför tror du det är så?
- » Vad anser du om användandet av geofyter på vår/sommar/höst?
- » Hur tror du geofyters roll kommer att vara i offentliga rum i framtiden?
- » Finns det något annat som du särskilt vill framhålla?

Resultat

Nedan beskrivs resultaten från dels från de olika platsbesöken i parkerna och gaturummen samt en sammanfattning av de intervjuer som har genomförts.

Platsbesök

Platsbesöken genomfördes under måndagen den 29 april samt under fredagen den 3 maj. Besöken var översiktliga men bestod i att hela parker och gaturum undersöktes. Av naturliga orsaker tog det därför längre tid att besöka parker än gaturum och den genomsnittliga tiden som lades ned för varje besök begränsades till ungefär en halvtimme. Beroende på storleken av parken eller gaturummet lades dock mer eller mindre tid ned.

Lathundar

Till stor hjälp vid platsbesöken var lathundarna där exempel på hur de användes finns här nedan.

	Mycket stor del	Betydande del	Begränsad del	På ett fåtal platser
Sommarblommor		X		
Perenner			X	
Städsegröna perenner			X	

Tabell 3. Exempel på hur lathund 2 använts, detta är resultatet från Vasaparken.

Utav de ifyllda lathundarna kunde sedan alla resultat från platsbesöken redovisas på ett överskådligt sätt i stapeldiagram. I diagrammen har de fyra olika grader av mängd geofyter översatts till siffror för att förenkla diagrammen.

- » Mycket stor del av det offentliga rummet: 4
- » Betydande del av det offentliga rummet: 3
- » Begränsad del av det offentliga rummet: 2
- » På ett fåtal platser i det offentliga rummet: 1

Diagram över parker

I diagrammen presenteras stadsparkerna först, sedan naturparkerna och sist strandparkerna, sett nerifrån och upp.

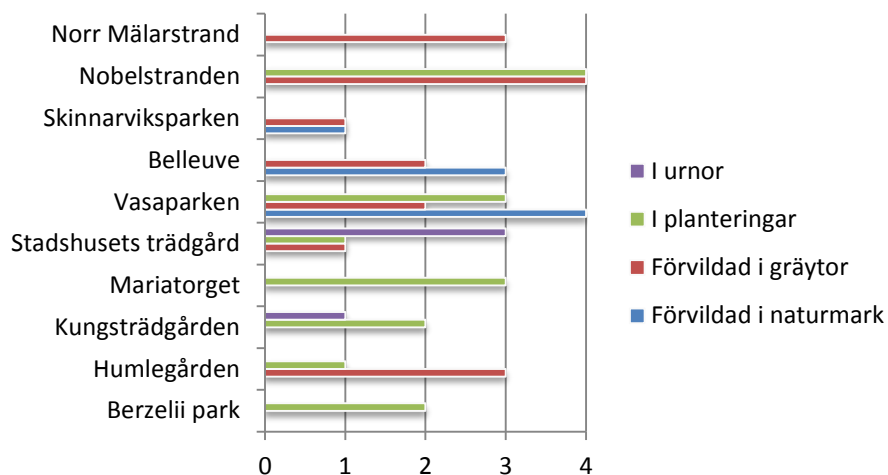

Diagram 1. Diagram över vilka miljöer geofyter växte i parkerna, och i hur stora kvantiteter i respektive miljö.

I diagrammet blir det tydligt att geofyter är vanligast förekommande i planteringsytor och därefter som förvildad i gräsytor. Endast i två parker fanns det urnor med geofyter. I Vasaparken och Nobelstranden var geofyter mest framstående.

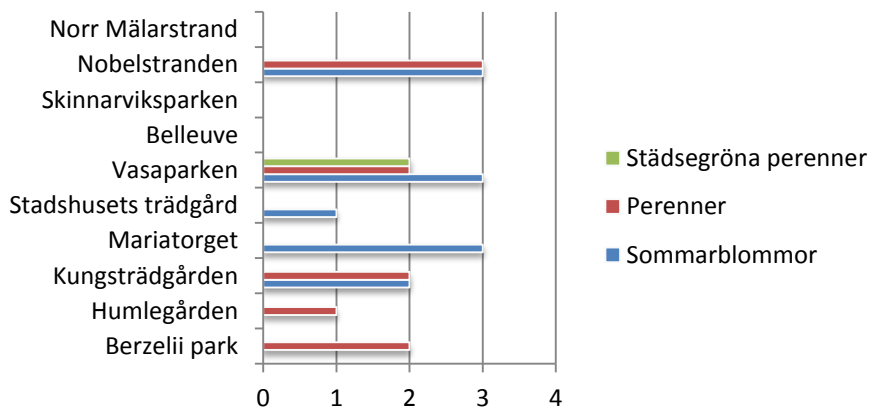

Diagram 2. Diagram över vilken typ av växter som geofyterna växte tillsammans med i planteringarna i parkerna.

I diagrammet blir det tydligt att det geofyter endast växer med städsegröna perenner i Vasaparken. I lika många parker växte geofyter med perenner som det växte med sommarblommor.

Stadsparker

De stadsparker som besöktes i arbetet skiljde sig ifrån varandra både i storlek och i sin gestaltning. Mariatorget, Kungsträdgården samt Stadshusets trädgård är alla mer propra i sin utformning, med en mycket liten andel förvildad växtlighet. Vasaparken och Humlegården har däremot en stor andel förvildade växter och är mer naturlika i sina gestaltningar, parkerna är även de största stadsparker som besöktes under arbetet. Berzelii park är ett mellanting, relativt proper i sin utformning, men friare och mindre uppordnad än de första beskrivna parkerna.

I alla stadsparker fanns det geofyter men det var dock stora skillnader mellan parkerna. Allra mest geofyter fanns det i de mest naturlika parkerna, Vasaparken och Humlegården. Vasaparken framstod särskilt som ett mycket gott exempel på hur man kan arbeta med geofyter. Där fanns geofyter i en mycket stor del av parken, allra främst som förvildad i naturmarken men även mycket i planteringsytorna. Vasaparken var även det enda offentliga rum där geofyter växte med städsegröna perenner. Även i Humlegården växte geofyter i en betydande del av parken, särskilt som förvildad i de stora gräsyterna.

I de mer propra parkerna var geofyterna framför allt begränsade till planteringsytorna och urnor. I Kungsträdgården fanns geofyter i en begränsad del av parken, och främst då i planteringsytorna men även i ett par urnor.

På Mariatorget var geofyter däremot den största komponenten i planteringarna som tydligt sedan var ämnade åt sommarblommor. I trädgården framför Stadshuset fanns geofyter framförallt i urnor, i någon enstaka plantering samt mycket begränsat som förvildad i en gräsyta.

I Berzelii park växte geofyter endast begränsat i ett fåtal av de många planteringsytorna som fanns i parken och då med perenner.

Naturparker

Av de två naturparker som besöktes är Belleueparken den större men även Skinnarviksparken är en stor park i jämförelse med de andra parkerna i detta arbete. Bägge parkerna ligger i närheten av vatten och är dessutom mycket kuperade.

I Belleueparken växte de geofyter som fanns i parken förvildat, och i mer betydande mängd i naturmarken än i gräsyterna.

Det växte begränsat med geofyter i Skinnarviksparken och de som växte, växte som förvildade på ett fåtal platser i gräsyterna och i naturmarken.

Strandparker

Strandparkerna Norr Mälarstrand och Nobelstranden är i samma storlek och har båda en liknande gestaltning. De är båda långsmala parker med slingrande gångstråk och en naturlig karaktär med mycket träd och stora gräsytor.

Geofyter växte i en betydande del av Norr Mälarstrand, och då som förvildad gräsyterna i parken. Framförallt växte det geofyter under det buskskikt som finns genomgående i parkens norra del mot gatan.

Av alla offentliga rum som besöktes under arbetet var Nobelstranden parken med mest geofyter. I en mycket stor del av parken växte det geofyter i planteringsytorna och som förvildad i gräsyterna.

Bild 1.1. Rikligt med förvildad scilla och krokus på Floras kulle i Humlegården. **Bild 1.2.** Städsegröna perenner i form av hjärtbergenia med scilla i Vasaparken. **Bild 1.3.** Påskliljor uppstickande i ett hav av vårlök, Nobelstranden. **Bild 1.4** Förvildade geofyter i Belleveparken.

Diagram över gaturum

I diagrammen presenteras gaturummen först, sedan parkgatorna och sist esplanaden, sett nerifrån och upp.

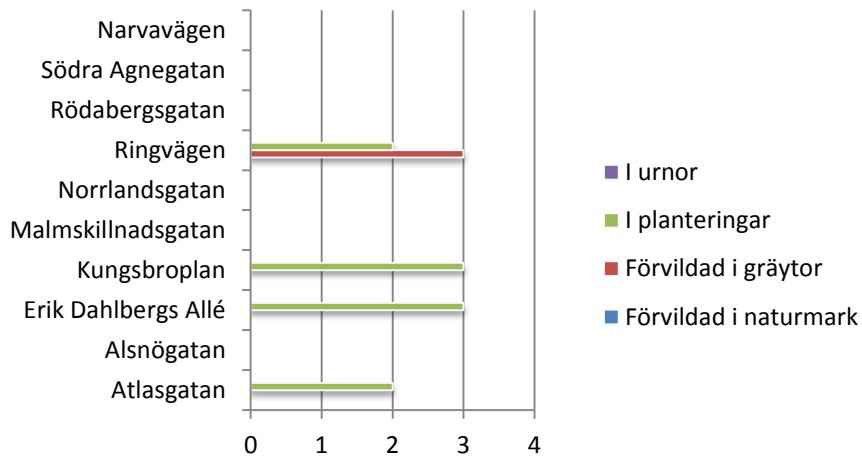

Diagram 3. Diagram över vilka miljöer geofyter växte i gaturummet, och i hur stora kvantiteter i respektive miljö.

I diagrammet framstår det tydligt att det inte växte geofyter i så många av gaturummen. Där det växte geofyter växte det framförallt i planteringsytor.

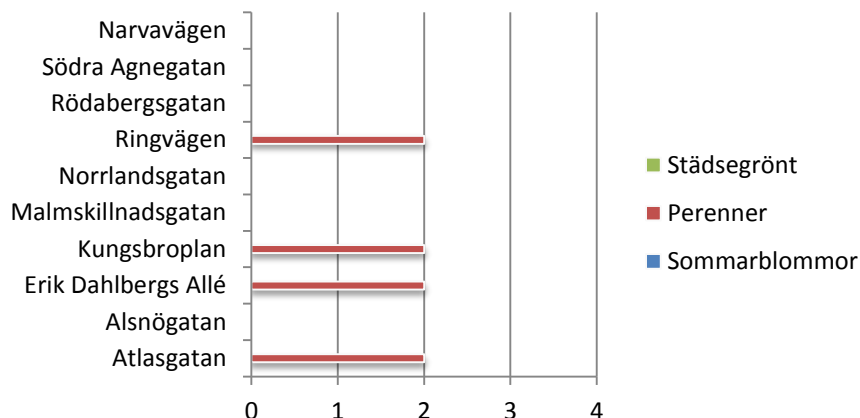

Diagram 4. Diagram över vilken typ av växter som geofyterna växte tillsammans med i planteringarna i gaturummet.

I diagrammet framstår det att i gaturummens planteringar växte geofyter endast med perenner.

Gatuplanteringar

Av de gatuplanteringar som besöktes var det ingen större skillnad i storlek mellan dem. Generellt kan sägas att det allmänt fanns lite geofyter i gatuplanteringarna. I tre av gaturummen som besöktes, Alsnövägen, Malmskillnadsvägen och Norrlandsgatan, växte inga geofyter alls.

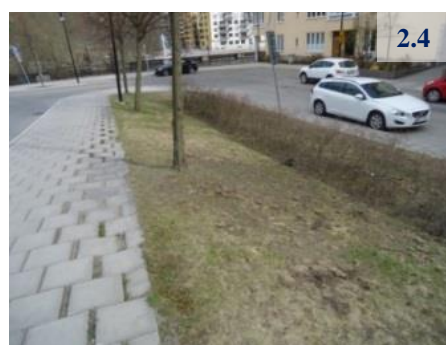

Bild 2.1. Det växte inga geofyter i planteringarna längs med Norrlandsgatan. **Bild 2.2.** I planteringarna längs med Erik Dahlbergs Allé växte det mycket olikfärgade scillor. **Bild 2.3.** Det breda band med tulpaner som fanns utmed hela Ringvägen. **Bild 2.4.** Inga geofyter var inte heller planterade på Alsnögatan.

På Atlasgatan växte geofyter begränsat i de planteringar som fanns. Dessa planteringar framstod dock som privata, sporadiska och utan genomgående struktur, och därför tolkades detta som att det inte var något kommunen hade planterat.

Både på Kungsbroplan och på Erik Dahlbergs Allé växte det geofyter på en betydande del i de planteringar som fanns i gaturummen. I dessa planteringar växte det även perenner som vid besöken hade börjat växa för säsongen.

Parkgator

Av de tre parkgator som besöktes i arbetet är Södra Agnegatan och Rödabergsgatan i liknande storlek men Ringvägen är mycket större och längre än de andra.

Även bland parkgatorna växte det begränsat med geofyter. Både på Södra Agnegatan och på Rödabergsgatan växte det inga geofyter.

Klart utmärkte sig dock Ringvägen där det växte geofyter i en betydande del av gaturummet. Då framförallt som förvildad, men ändå i en formation, i gräsytor. Geofyter växte även i ett antal planteringar utmed gatan.

Esplanader

En esplanad besöktes under arbetet, Narvavägen. Det växte inga geofyter på Narvavägen.

Sammanfattning av platsbesök

Av resultaten från platsbesöken framstår det tydligt att det finns flera skillnader i hur arbetet med geofyter skiljer sig åt i olika miljöer i Stockholm.

I parkerna fanns det generellt mer geofyter i de mer naturlika parkerna än de mer propra, detta var framförallt tydligt i stadsparkerna. Det fanns ingen park där geofyter hade använts i alla de kategorier som tagits fram, men då fanns det heller inte någon naturmark i flertalet av parkerna. I endast två parker fanns geofyter i urnor och mest geofyter fanns det i parkernas planteringsytor. I planteringsytorna i parkerna växte geofyterna till lika stor del med perenner som med sommarblommor. Endast i en park växte geofyter med städsegröna perenner.

Av platsbesöken framstod det att det var en stor skillnad mellan parker och gaturum. Det växte geofyter i alla parker men endast i fyra av de tio gaturummen. I gaturummen växte geofyter framförallt i planteringsytor och i ett gaturum växte det förvildat i en gräsyta men ändå i en koncentrerad form. I planteringsytorna i gaturummen växte geofyterna endast med perenner.

Intervju

Tre intervjuer har utförts under arbetet, med landskapsarkitekterna Tomas Lagerström, Britt-Marie Alvem och Britt Mattson.

Tomas Lagerström är ett välkänt namn inom landskapsarkitekturen, bland annat för E-plantsystemet som han har varit med och byggt upp. Tomas har även under sin långa tjänst vid SLU i Ultuna varit en väldigt uppskattad lärare och pedagog som innehar en mycket god och omfattande kunskap om växter.

Landskapsarkitekt Britt-Marie Alvem jobbar som trädspécialist på trafikkontoret för Stockholm stad och har i sitt arbete även hand om sommarblomsprogrammet, vilket innefattar vår-, sommar-, höst- och vinterflor.

Britt Mattson är avdelningschef på parkmiljöavdelning för Norra innerstaden i Stockholm. Även om hon själv inte jobbar konkret med enskilda parker har hon en överblick och är insatt i alla projekt som sker i Norra innerstaden i Stockholm.

Sammanfattning av intervju med Tomas Lagerström¹

Tomas Lagerström har en tydlig uppfattning om geofyter och hur de används i offentliga rum idag:

”Jag tycker de är rätt så bortglömda. Jag tycker inte att man har jobbat speciellt metodiskt eller konsekvent med att försöka förlänga växtsäsongen i parkerna. Tidig-lägga våren, eller också färga hösten. Det är en missad möjlighet.”

Lagerström har mest jobbat med geofyter privat men har även varit med och föreslagit geofyter vid Grönsö slott på Grönsö i Mälaren. Sin egen kunskap om geofyter har han hämtat genom sitt egna gedigna växtintresse som tog fart redan som ung, och genom att han själv har experimenterat med geofyter i sina trädgårdar. I yrkeskåren tycker Lagerström att kunskapen är låg, och att det är en yttlig kunskap den som nu är. Han tycker att det är mycket annat som går före, att det många gånger handlar om annat och att växtligheten blir bortglömd.

Lagerström menar också att man inte behöver separera geofyter ifrån det man normalt kallar perenner, utan hellre se allt som örtartade perenna växter som alla ska behandlas olika beroende på art. Vidare anser Lagerström att det är viktigt att lära sig vilka geofyter som till exempel passar till massplanteringar och vilka geofyter som man med säkerhet vet kommer tillbaka. Detta för att veta vad som är en investering och vad som är en installation.

Angående installationer med geofyter anser Lagerström att det är något att framhålla men att det kan bli ett problem om man bara förknippar geofyter med installationer som ofta är dyra. Han tror att många då kan bli avskräckta att fortsättningsvis arbeta med geofyter, trots att det finns andra och mer ekonomiska metoder att arbeta med geofyter.

Vidare anser Lagerström att det generellt arbetas begränsat med geofyter på sommar- och höstsäsongen. Han menar att när det kommer till liljor används nästan uteslutande *Lilium martagon*, trots att det finns många andra bra exempel på liljor som går att använda i offentliga rum.

Lagerström har många förväntningar och förhoppningar för det framtida arbetet med geofyter. Han framhåller framför allt ett behov av att tydliggöra för hur man kan arbeta med olika geofyter samt ett bra urval av geofyter både till vår, sommar och höst. Han menar även att kunskapsnivån i yrkeskåren behöver förbättras:

”... ju fler som kan något, dess bättre blir det. Det är för många som inte kan något. Och det är för mycket annat, och man kanske tycker att det inte är så viktigt det här... och man kan inte vara expert på allt. Men man behöver inte vara expert på allt, utan man kan lära sig sortera ur det här träsket rosor, ur det här träsket lök, ur det här träsket clematis så kan man lyfta fram säkra kort. Så att man kan använda för olika situationer, man behöver inte hålla på att laborera hela tiden.”

Lagerström efterfrågar även en liten projektörskrift om geofyter för att skapa känslan att man kan lyckas med sitt arbete med geofyter. Han tror att många avstår från att använda geofyter då de ser alla de misstag som begås ute i landet, och en skrift med ett antal ”säkra kort” är vad branschen behöver för att våga satsa på geofyter i offentliga rum.

¹ Intervju med Tomas Lagerström vid SLU, Uppsala den 6 maj 2013.

Sammanfattning av intervju med Britt-Marie Alvem²

För Britt-Marie Alvem har det varit kul att arbeta med blomsterprogrammet i Stockholm då det har varit så uppskattat av invånarna.

”Det är faktiskt bara kul. Sen så är det också, det är jätteviktigt med lök när man har haft sådana här vintrar, att man får den här: Nu kommer det.”

I och med blomsterprogrammet 2007 började man inom Stockholm stad arbeta för att skapa en röd tråd och ett grepp över hela centrala Stockholm genom stadens planteringar. Tidigare hade arbetet med blomsterplanteringarna varit uppdelat på de olika stadsdelarna i centrala Stockholm och då kunde det uppstå stora olikheter mellan stadsdelarna. Det blir även en jämn fördelning över stadsdelarna, vilket Alvem menar är viktigt. En viss tyngdpunkt blir det dock centralt, så är det bara anser Alvem som även berättar om hur planteringarna följer tunnelbanenätet ut från centrum. Hon berättar att man särskilt satsar på att plantera mycket vid viktiga knyt-punkter, som tunnelbaneknytpunkter och förortstorg, då det är många som rör sig på dessa områden och därmed kan uppleva det flor som planteras.

Alvem berättar om att när man använder sig av lökväxter blir det ofta till intensivt skötta ytor och även i mer bilnära ytor. Där planterar man gärna geofyterna i längre stråk, fördelen med det är även att när geofyterna väl vissnat ned räcker det med den vanliga ordinära skötseln i form av gräsklippning. Särskilt bra fungerar narcissplanteringar, trots att de naturligt växer i fuktigare ståndorter trivs de även i de lite torrare och varmare miljöerna som vägbankarna ofta innebär. Alvem framhåller färdiga blandningar av lökar som ett bra alternativ, särskilt om man inte kan så mycket om geofyter.

Alvem berättar att vid tulpanfestivalen 2012 planterades över 800 000 geofyter året innan, och en särskild Stockholmsblandning av geofyter togs fram tillsammans med Verver Export. Denna satsning, som blev väldigt uppskattad, har genererat att mer pengar kommit in till fler satsningar med geofyter.

”... det är uppskattat av allmänheten och medarbetare, och politiker tycker att det är viktigt. Man ser att de är jätteintresserade. Det har gjort att vi fått ännu mer pengar, det har blivit en positiv spiral.”

Alvem säger också att man även försöker satsa på geofyter som både blommar länge och som är långlivade.

Vissa problem finns det dock med geofyter menar Alvem, i trafikmiljöer finns det särskilt ett problem med att plogen kör sönder mycket på vintern. Det är därför viktigt, anser Alvem, att det finns pengar för att kunna köpa in nya geofyter och fylla på de luckor som blir, och att det är viktigt att veta vad man har planterat var. Det kan också vara problem då det har varit en långsam vår och att gräset hinner börja växa innan geofyterna helt blommat färdigt. Om man då inte har haft en dialog med de som sköter driften kan det bli ett problem att gräset klipps för tidigt, innan geofyterna hunnit vissnat ned. Det kan även vara problematiskt, menar Alvem, att kunna avgöra om det är bra kvalitet på geofyterna eller om man ens får de geofyter man beställt och felaktigheter märks alltid för sent.

För sin egen del har Alvem ett eget intresse av växter från början, men nämner att hon inte tycker att geofyter hade något utrymme under undervisningen, inte mer än någon enstaka föreläsning. Inte heller anser Alvem att

² Intervju med Britt-Marie Alvem, vid Stockholm stads trafikkontor, den 6 maj 2013.

kunskapen i yrkeskåren är särskilt hög, hon tror att många har några standardlösningar men att man inte kan så mycket om geofyter egentligen. Rent allmänt menar Alvem att växtkännedomen överhuvudtaget i yrkeskåren inte är särskild utvecklad.

Vidare menar Alvem att det bara är ett fåtal som vågar använda geofyter under andra säsonger än våren. Hon nämner att de inte heller låter konsulter rita på geofyterna, utan att hon och sina kollegor istället lägger in det efteråt. I allmänhet menar Alvem att sommar- och höstgeofyter används rätt sparsamt.

Alvem framhåller vikten i att arbeta med en säsongsdynamik, även inom säsongerna. Särskilt viktigt är detta på platser som måste sköta sig själva, platser med extensiv skötsel som till exempel rondeller och andra vägmiljöer. I andra planteringar väljer man istället att satsa mer pengar och i många fall rycks geofyterna bort för att ge plats åt sommarblommor. Sommarblommorna rycks även bort efter säsongen då det kostar mer att ta hand om materialet än att köpa nytt året därpå. I vissa planteringar, som på Mariatorget, rotar sig dock geofyterna så pass att det inte går att rycka bort dem. Då får man istället fylla på med samma sorts geofyter igen och ha samma färg nästa år på planteringarna, ett ”*happy problem*” som Alvem kallar det.

Alvem menar att det är lättast att plantera in geofyter vid nyetablering, och att man då alltid försöker att plantera så mycket geofyter som möjligt. Även trädgropar försöker man ”*överösa*” med geofyter för att garantera sig om att något kommer upp. I förhållande till mycket annat anser Alvem att geofyter är relativt billigt att köpa in.

Att det framstod vid platsbesöken som att det inte fanns så mycket geofyter ihop med städsegröna perenner menar Alvem beror på att många, även inom yrkeskåren, associerar städsegrönt med kyrkogårdar och det är därför något man undviker att använda i parker. Detta även om det bland annat finns många städsegröna perenner som kan täcka in geofyter fint.

För framtiden tror Britt-Marie att det är städerna som kommer att kunna förändra arbetet med geofyter. Hon nämner Enköping som ett positivt exempel, där arbetet med perenner lett till att fler arbetar med perenner än tidigare och att det blivit en positiv spiral. Britt-Marie tror att fler kommer att satsa på färdiga blandningar som från Verver Export, att man ser att det är ett koncept som fungerar och ett bra insteg när man vill börja arbeta med geofyter.

För sitt eget arbete anser Britt-Marie att hon och hennes kollegor vågar pröva nya saker hela tiden och därför känner hon sig rätt nöjd. Hon säger att hon inte skulle ha något emot att jobba mer med geofyter om det fanns mer tid, men det är mycket annat som måste göras. Men det är roligt att arbeta med geofyter och det får en stor utdelning menar Britt-Marie.

”Jag tror att de flesta blir ganska glada. Jag blir det själv i alla fall ... jag tycker att man ska göra det mer, jag tycker att alla städer ska göra det mer.”

Sammanfattning av intervju med Britt Matsson³

Britt Mattson menar att man gärna jobbar med geofyter i offentliga miljöer och att det inte krävs så mycket pengar för att få en fin effekt. För sin egen del anser hon att hon har fått sin kunskap om geofyter genom arbetet och genom projekt där det planeras in geofyter. Hon tror att kunskapsnivån om geofyter ändå är rätt god i yrkeskåren men framhåller även att det finns ett stort intresse, både bland

³ Telefonintervju med Britt Matsson den 6 maj 2013.

landskapsarkitekter och parkingenjörer att lära sig mer och att veta mer om geofyter.

Mattson anser att det är ganska lätt att arbeta med geofyter i offentliga miljöer, och att man dels arbetar med att plantera in geofyter i gräsytor men även under buskage bland marktäckare och bland perenner i planteringar. Angående säsongsdynamik och hur man arbetar med geofyter i offentliga miljöer beror till stor del vilken anläggning det gäller. Mattson menar att det beror på:

"Anläggningens helhet, vad som är meningen med det hela. Det kan ju vara att man visar på att det blommar hela tiden. Eller också är det en pangeffekt man vill uppnå med en eller ett par arter och då är det mera ensartat."

Det är främst vårgeofyter som används menar Mattson, detta då man vet att färgeffekten på våren är väldigt uppskattad. Några riktiga problem med geofyter ser dock inte Mattson, även om det försvinner geofyter med tiden är det lätt att fylla på med nytt och hon menar att det får man även göra med sommarblommor och perenner.

Skillnaden mellan gaturum och parker ser Mattson främst i detaljfullheten, att man i gaturum behöver arbeta med större penseldrag.

"... i parkerna kan man jobba mer lågmält och ändå få fram stämning och en poesi vilket är lite svårare i gaturum där det krävs främst kraftfullare och kanske mer massplanteringar, starkare färger."

För framtiden tror Mattson att användandet av geofyter kommer att öka ännu mer. Mattson menar också att det alltid finns saker man kan förbättra och förändra i det sätt man arbetar på idag och att det kanske är det som är charmen med geofyter ändå, att det är så föränderligt. *"Med geofyter, att man faktisk kan experimentera och tillåta sig att vara lite... att testa lite olika grejer."*

Sammanfattning av intervjuer

Från intervjuerna framstår vissa aspekter med arbetet av geofyter tydligt. Dels anser både Lagerström och Alvem att kunskapen om geofyter är låg inom yrkeskåren och att även växtkunskapen generellt är låg. Mattson tror dock att kunskapen ändå finns i yrkeskåren och att det också finns en stor vilja att lära sig mer om geofyter.

Alla tre har skaffat sig kunskap om geofyter dels från ett eget intresse av växter samt genom att aktivt arbeta med växter. Alla tre anser även att geofyter som blommar på sommar och höst används mycket sällan i offentliga rum. De anser alla även att man med geofyter kan få mycket effekt för rätt lite pengar och att det både är viktigt och roligt att arbeta med geofyter i offentliga rum.

Från intervjuerna framgår det även att man inom Stockholms stad sedan 2007 arbetar med ett blomsterprogram i centrum som sträcker sig över stadsdelsgränserna. Det framgår även att det satsas mest på geofyter dels i centrum samt längs tunnelbanenätet och vid viktiga knutpunkter.

Problematiken med geofyter ligger enligt Alvem dels i att mycket blir sönderkört på vintrarna, att det kan vara svårt att avgöra kvalitet och art på lökarna samt att gräset kan klippas för tidigt på våren. Lagerström tycker att det är ett problem att installationer med geofyter kan fungera avskräckande på annat arbete med geofyter. Mattson menar att det kan vara problematiskt att geofyter kan försvinna med tiden.

För framtiden hoppas Lagerström på en projektörsskrift som framhåller användbara geofyter. Han skulle även vilja att man inte delar upp geofyter och perenner utan kallar allt för örtartade perenna växter. Alvem tror att det är städerna som kommer att kunna förändra arbetet med geofyter och tror att många städer kommer börja satsa på färdiga lökblandningar.

Diskussion

Geofyter är en viktig del av det växtmaterial som vi landskapsarkitekter har att arbeta med i offentliga rum. Men denna grupp av växter som kan förlänga växtsäsongen både på våren och på hösten har inget stort utrymme i litteraturen, i undervisningen eller i praktiken för en landskapsarkitekt.

Denna uppsats ämnade att ge en bild av hur geofyter används i Stockholms centrala offentliga rum idag och skrevs med målet att väcka ett intresse för denna bortglömda växtgrupp. Nedan diskuteras även hur arbetet med geofyter i offentliga rum fortsatt skulle kunna utvecklas.

Användningen av geofyter idag

Av intervjuerna i arbetet har det framkommit att geofyter inte har en framstående roll i landskapsarkitektens arbete i urbana miljöer idag. Detta styrktes ytterligare av platsbesöken som gjordes i arbetet.

Det finns säkert många anledningar till varför det inte är så vanligt att landskapsarkitekter använder geofyter i urbana miljöer. I intervjuerna framstod dels tidsbrist men även att många andra delar av arbetet kräver mer engagemang. Dessutom framstod bristen av kunskap i yrkeskåren som ännu en trovärdig anledning. Det kan vara så att vissa landskapsarkitekter inte vågar satsa på geofyter då de inte har relevant förkunskap och då det är svårt att finna relevant information om hur man kan arbeta med geofyter i offentliga rum.

Skillnaden mellan olika miljöer

I arbetet har flera skillnader kunnat påvisas mellan olika miljöer. Framförallt mellan parker och gaturum men också mellan olika slags parker och olika slags gaturum.

Att det växte mer geofyter i de mer naturlikna planteringarna kan bero på att de geofyter vi möter i stora mängder, som dungen med vitsippor i skogsglantan, är förvildade. Att många geofyter dessutom passar väldigt bra som förvildade i naturmark och i gräsytor är naturligtvis även en betydande faktor. Men trots att det växte geofyter förvildat i gräsytor i en betydande eller stor del av tre parker, fanns det bara en park där det växte geofyter förvildat i en betydande del av parken i naturmark. Kan detta bero på att man inte velat gå in för mycket i naturmarken och förändra den naturliga vegetationen eller har pengarna helt enkelt inte räckt?

Det är svårt att spekulera utan att vara mer insatt i ämnet men vid platsbesöken framstod det att man satsat mer i vissa parker än i andra. Framförallt framstod det en skillnad mellan de olika parktyperna som besöktes. Stadsparkerna framstod som att det generellt satsats mer pengar i än framför allt naturparkerna. Men även strandparkerna utmärkte sig med mycket geofyter.

Skillnaden mellan parker och gaturum var som tidigare nämnts stor. Det växte bara geofyter i 40 % av gaturummen, i parkerna växte det geofyter i alla parkerna som besöktes.

Parker och gaturum skiljer sig förstås mycket ifrån varandra, inte bara i hur de ser ut och används utan även i hur mycket pengar som satsas i de olika offentliga rummen. Jag skulle dock vilja påstå att det är en förlorad möjlighet att det inte satsas mer på geofyter i gaturummen. Detta dels då det finns många arter av geofyter som direkt trivs i de annars svårplanterade ytor som refuger och liknande innebär, men även då det kan bidra till grönska och blomster i offentliga rum som annars är fattiga på upplevelser. I gaturummen skulle geofyter kunna växa fritt och sprida sig lika nyckfullt som i naturmarken och även kunna bidra till en mer grönskande stad.

Sommar- och höstgeofyter

Vid intervjuerna framstod det tydligt att även om geofyter används i stadens offentliga rum är det främst de som blommar på våren som används. Jag skulle vilja föreslå att detta kan bero på bristen av kunskap om geofyter i yrkeskåren. Att den kunskap som finns helt enkelt inte täcker geofyter så pass att det inkluderar sommar- och höstgeofyter.

Att geofyter inte används mer på sommar och höst skulle jag också hävda är en missad möjlighet till extra blomsterprakt och grönska i staden. De höstväxande geofyterna skulle verkligen kunna bidra till extra flor en tid på året då få andra växter blommar.

Geofyters framtid i offentliga rum

För framtidens användande av geofyter är det önskvärt att användandet skulle öka. Detta dels generellt både i parker och gaturum (kanske framförallt i gaturum), i arbetet med geofyter kombinerat med städsegrönt och i arbetet med geofyter som blommar på sommar och höst.

Förbättrad kunskapsnivå

För att användandet av geofyter ska öka anser jag att kunskapen generellt behöver öka i yrkeskåren. Geofyter behöver allmänt uppmärksammas mer, både under utbildningen, inom litteratur samt bland arbetande landskapsarkitekter. Det har tydligt framkommit i arbetet att geofyter i många fall glömts bort.

En projektörskrift som Lagerström efterfrågade skulle, tror jag, hjälpa till att öka förståelsen för geofyter. Jag tror även att det är som Lagerström hävdar, att man inte behöver vara expert för att kunna använda geofyter, man behöver bara veta några bra metoder och sätt för att arbeta med dem i offentliga rum.

Positiv spiral

Det som jag tror verkligen behövs för att användningen av geofyter ska öka i offentliga rum är ett positivt exempel som andra vill efterlikna. Efter Enköpings stora satsning på sina perennrabatter skapades en positiv spiral av användandet av perenner, och det tror jag även behövs för geofyter. Om en kommun i Sverige verkligen skulle gå in och aktivt satsa och på ett konsekvent sätt arbeta med geofyter tror jag att fler skulle inse vilken möjlighet som finns med geofyter. Att man där kan visa på de stora effekter som man kan skapa med geofyter.

Det finns en möjlighet att, med de lökblandningar som Britt-Marie nämnde, användandet av geofyter kan öka i offentliga rum. Det tycks vara ett lätt och smidigt sätt att arbeta med geofyter och jag tror att dessa blandningar kommer få större utrymme i framtidens offentliga rum.

Felkällor

Slutligen diskuteras huruvida alla resultat i denna uppsats är riktiga och representativa.

Platsbesök

Ett problem med platsbesöken var att våren 2013 var väldigt sen och detta medförde att mycket geofyter inte hade hunnit börja blomma vid platsbesöken. Detta kan i sin tur ha medfört att intrycket av hur stor del av de offentliga rummen som utgjordes av geofyter blev mindre än det skulle ha varit ett par veckor senare. Även om ett försök gjordes för att ta detta i beaktning samt att räkna med de geofyter som inte ännu hade hunnit blomma, kan detta ha haft en negativ inverkan på uppsatsen objektivitet.

Vidare kan det även diskuteras huruvida platserna till platsbesöken hade kunnat väljas ut mer objektivt. I arbetet var det till stor del slumpen som avgjorde vilka platser som besöktes, då jag inte visste någon om Stockholms parker innan arbetet. Slumpen kan dock ha medfört att resultaten inte helt stämmer med bilden av alla Stockholms parker och om mer tid hade funnits hade jag gärna besökt fler, om inte alla, av de gaturum och parker som finns i de stadsdelar som besöktes.

Intervjuer

Man kan även diskutera om de intervjuerna som gjordes verkligen har givit en objektiv bild av dagens situation. I efterhand skulle jag ha tyckt att det skulle ha varit intressant att intervjua fler personer för att få en än mer objektiv bild av ämnet.

Slutsats

För mig skänker geofyter mycket glädje i offentliga rum. De första små lök- och knölväxterna som kommer på vårkanten är enligt mig lika viktiga som det mest praktfullaste flor på högsommaren.

Varför geofyter inte har en mer uppmärksammas roll bland landskapsarkitekter idag är svårt att veta. Men jag tycker att det är synd att geofyter inte används mer, då det kunnat bidra till ett ännu större flor i stadens offentliga rum, inte bara på våren utan även på sena höstkanten.

Referenser

- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Spanien: Graphycems.
- Lorentzon, K. Wembling, M. (2006) *Vårlökar – användning, skötsel och komposition*. Alnarp: Movium, Gröna fakta, nr. 5.
- Månsson, L. (2011). *Lökar & knölar*. Kina: Everbest Printing Co. Ltd.
- Nationalencyklopedin [online], *sökord geofyt*, tillgänglig via <http://www.ne.se/geofyt> [2013-05-12]
- Nationalencyklopedin [online], *sökord Raunkiärs livsformer*, tillgänglig via <http://www.ne.se/raunkiaers-livsformer> [2013-05-12]
- Robinson, N. (2004). *The Planting Design Handbook*. 2nd ed. Aldershot: Ashgate Publishing Company.
- Sarenström, H. (1999). *Vårkänning*. Värnamo: Fälth & Hässler.
- Stockholm stad. (2006). *Stockholms parkprogram. Handlingsprogrammet 2005-2009 för utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur*. Stockholm: Stockholm stad.
- Södermalms stadsdelsförvaltning. (2009) *Parkplan Södermalm 2009. Del 1 Riktlinjer för utveckling och skötsel av Södermalms parker*. Stockholm: Södermalms stadsdelsförvaltning.
- Wahlsteen, E. Lorentzon, K. (2012). *Geofyter – lökar och knölar i offentlig miljö*. Norrvinge: Borealis